

การใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบห้องสมุดอัตโนมัติ ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ดร.นำทิพย์ วิกาวิน *

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ได้เริ่มใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบห้องสมุดอัตโนมัติมาตั้งแต่ พ.ศ.2536 อย่างต่อเนื่องครบทุกโมดูลในการดำเนินงานห้องสมุดและการสืบค้น ข้อมูลของผู้ใช้บริการ ได้แก่ งานจัดหาทรัพยากร งานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด งานวารสาร งานบริการยืม-คืน และงานสืบค้นข้อมูล

เรียกอีกชื่อว่า T Series เป็นผลิตภัณฑ์ของบริษัท EOSi ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่สหรัฐอเมริกา และมีสำนักงานย่อยในแต่ละทวีป ในภูมิภาคเอเชียมีสำนักงานอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ โดยมีบริษัท SCT Computer เป็นตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย

โปรแกรม TINLIB มีระบบการทำงานครอบคลุมลักษณะงานของห้องสมุดได้แก่

- ระบบงานพัฒนาทรัพยากร (Acquisition Module)
- ระบบงานวารสาร (Serials Management)
- ระบบงานวิเคราะห์ทรัพยากร (Cataloging)
- ระบบงานควบคุมจ่าย-รับ (Circulation Control)
- ระบบการจัดทำรายงาน (Report Generator Module)
- ระบบการโอนย้ายระเบียบข้อมูล (Record Import and Export Module)
- ระบบสื่อสารข้อมูล (Communication Module)
- ระบบการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ (Online Public Access Catalog)

ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้คือโปรแกรม TINLIB (The information Navigator Library System) เป็นระบบห้องสมุดอัตโนมัติหรือโปรแกรมระบบจัดการห้องสมุดแบบบูรณาการ (Integrated System) ที่พัฒนาขึ้นโดยบริษัท Information Management & Engineering (IME) ประเทศอังกฤษ

เมื่อปี 1984 โดย Peter Noerr และ Kate Noerr พัฒนาโดยใช้ภาษา 4GL ออกแบบมาเพื่อใช้เก็บและสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) ทำงานภายใต้ระบบปฏิบัติการ MS-DOS และ UNIX ใช้กับฮาร์ดแวร์ได้ทุกยี่ห้อ มีสถาปัตยกรรมการทำงานแบบ Client/Server ในระบบเปิด (Open System) ในปี 1996 บริษัท IME ได้รวมเข้ากับบริษัท Electronic Online System International(EOSi) สหรัฐอเมริกา ปัจจุบันซอฟต์แวร์ TINLIB มีชื่อ

* ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

โปรแกรม TINLIB มีความสามารถในการ Browse และ Navigate ข้อมูล สามารถจัดเก็บฐานข้อมูลของงานห้องสมุดทุกงานโดยไม่ซ้ำซ้อนกัน สามารถค้นข้อมูลของแต่ละโมดูลมาใช้ร่วมกันได้ในลักษณะเชื่อมโยงกัน การแยกการเก็บข้อมูลตามประเภทของวัสดุไว้ในฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ ทำให้ผู้ใช้สามารถ ค้นข้อมูลจาก Field ต่างๆ ในแต่ละฐานข้อมูลรวมกันได้ โดยกำหนดคำค้นจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง เลขหมู่ หัวเรื่อง คำสำคัญ และใช้เทคนิคการค้นได้หลายวิธีเช่น การตัดคำ (Truncation) การเชื่อมคำค้น (Combination) ด้วย Boolean operators (AND, OR, NOT) และการค้นในลักษณะ Query-by form, Query-by-example, Query-by-report รวมทั้งการกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการค้น (String/Range word search) เช่น ปีพิมพ์ เลขหมู่ เป็นต้น ระบบสามารถกำหนดให้ใช้ได้ทั้งหัวเรื่อง (Subject Heading) และคำศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) โดยผู้ใช้สามารถกำหนดคำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องได้ทุกระดับ เช่น คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง (Related Term) คำศัพท์ที่กว้างกว่า (Broader Term) คำศัพท์ที่แคบกว่า (Narrower Term) รวมทั้งคำศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นทางการ (Non-Prefer Subject) ซึ่งสามารถโยงไปหาหัวเรื่อง / คำศัพท์ที่กำหนดขึ้น ยังสามารถจัดทำ Scope Notes ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลโดยสังเขปของหัวเรื่อง / คำศัพท์นั้นๆ ได้ด้วย และการเสนอข้อมูลสามารถพิมพ์เฉพาะข้อมูลที่ต้องการให้แสดงผลบนจอภาพหรือให้พิมพ์ทั้ง record ได้

ค่าใช้จ่ายสำหรับโปรแกรมสำเร็จรูป

ปี พ.ศ. 2536 16 Users ทุกโมดูล (Tinlib for Dos) ประมาณ 1,100,000 บาท

ปี พ.ศ.2538 เพิ่ม 10 Users ประมาณ 52,000 บาท

ปี พ.ศ.2540 Upgrade เป็น Tinlib for Unix 26 Users (Version ใหม่) ประมาณ 800,000 บาท

รวมค่าใช้จ่ายด้านซอฟต์แวร์ระบบห้องสมุดอัตโนมัติทุกโมดูล 26 Users (2536-2540) เป็นเงินประมาณ 1,952,000 บาท (ราคาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ตามเงื่อนไขและข้อตกลงอื่นๆ)

การพิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุนกับการใช้งาน

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยเปิดให้บริการทุกวันจันทร์-เสาร์ เวลา 7.30 - 19.30 น. มีการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติในการทำงานของแต่ละแผนกและการใช้บริการทุกวัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 อย่างต่อเนื่อง เป็นการช่วยลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน เปลี่ยนขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ทำให้บรรณารักษ์ทำงานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นพร้อมกับผู้ใช้บริการที่สามารถใช้ข้อมูลนั้นได้ทันที จึงช่วยจัดปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล และการให้บริการข้อมูล เป็นการพัฒนาระบบงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรห้องสมุด การพิจารณาในแง่การใช้งานและด้าน Availability ของระบบนับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

ขั้นตอนการติดตั้งและการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยมีดังนี้

1. ติดตั้งระบบสายไฟและสายเคเบิล การติดตั้งฮาร์ดแวร์ตามจุดต่างๆ ต้องทำการกำหนดแผนผัง และจัดเตรียมสถานที่ที่ต้องการวางเครื่องและเทอร์มินัล

2. Setup โปรแกรม O/S เช่น Netware, Unix รวมถึงการ Setup โปรแกรม Tinlib และโปรแกรมอื่น เพื่อทดลองใช้งาน

3. ศึกษาขั้นตอนการทำงานปัจจุบันและกำหนดรายละเอียดของ Option ต่างๆ ของแต่ละโมดูลที่ต้องการใช้งานกับระบบงานห้องสมุด โดยการจัดทำ Style Worksheet กำหนดมาตรฐานการลงรายการของแต่ละโมดูล

4. เตรียมการบันทึกข้อมูลลง Data entry templates ตามรูปแบบที่ห้องสมุดต้องการ

5. กำหนด Parameter ต่างๆ ที่ต้องใช้กับระบบในส่วนของ System Administrator

6. ภายหลังจากฝึกอบรมการใช้งานของแต่ละโมดูลแล้วมีการทดลองบันทึกข้อมูลจริง โดยเริ่มจากงานบรรณานุกรมสารานุกรมเดียวกันก็เริ่มทดลองใช้โมดูลงานพัฒนาทรัพยากร (Acquisition) งานวิเคราะห์ทรัพยากร (Cataloging) และงานวารสาร (Serials) ส่วนงานบริการ (Circulation) เป็นงานสุดท้ายภายหลังการจัดทำฐานข้อมูลที่ค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว ซึ่งรวมถึงการใช้บาร์โค้ดและการติดแถบแม่เหล็กที่สิ่งพิมพ์และวัสดุอื่น เพื่อใช้กับประตูอิเล็กทรอนิกส์ในการป้องกันทรัพยากรห้องสมุดสูญหาย โดยการจัดทำฐานข้อมูลห้องสมุดให้สมบูรณ์นั้นจะต้องทำทั้งในเวลาและนอกเวลาในระยะแรก เพื่อให้การสืบค้นของผู้ใช้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อดีและข้อจำกัดด้านการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ ได้แก่

ข้อดี

1. การค้นข้อมูลของระบบ Tinlib เป็นแบบ Hypertext ซึ่งระบบสามารถเชื่อมโยงรายการข้อมูลที่กำหนดให้เป็นคำค้นเข้าด้วยกันทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นรายการที่ต้องการโยง ได้จากรายการย่อยภายในระเบียบต่าง ๆ โดยไม่ต้องกลับออกมาที่หน้า

เมนูหลัก

2. การบันทึกข้อมูลของระบบ เป็นการบันทึกรวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกัน

3. สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ง่าย

4. ใช้ง่าย บำรุงรักษาง่าย และราคาไม่แพงนัก

ข้อจำกัด

1. ปัญหาด้านความพร้อมของบุคลากร

1.1 ความพร้อมในการใช้คอมพิวเตอร์ เนื่องจากการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรห้องสมุด เมื่อปีพ.ศ.2536 การฝึกอบรมเพื่อปูพื้นฐานความรู้ด้านคอมพิวเตอร์และการใช้โปรแกรมทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้และไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านว่าคอมพิวเตอร์จะมาแทนที่การทำงานของคน

1.2 ความเข้าใจในการทำงานของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ต้องมีการให้ความรู้และการฝึกอบรมการใช้ระบบในแต่ละ Module โดยการทดลองใช้ก่อนที่ใช้งานจริง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความเข้าใจในการทำงานของระบบ โดยบุคลากรห้องสมุดทุกคนมีโอกาสได้สัมผัสกับระบบตามหน้าที่และความรับผิดชอบ

2. ปัญหาของระบบ

การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปอาจมีงานบางอย่างที่ไม่สอดคล้องตามความต้องการของแต่ละห้องสมุด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละห้องสมุดจะต้องแจ้งความจำนงของการแก้ไขรูปแบบบางอย่างว่าเป็นไปได้หรือไม่ และต้องมีค่าใช้จ่ายใดเพิ่มขึ้นหรือไม่ เช่น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ขอเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายงานและ Spine Label เป็นต้น หรืองานบางอย่างทางห้องสมุดสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของระบบด้วย การยึดหยุ่นเข้าหากันของโปรแกรมกับห้องสมุด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้

การใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบห้องสมุดอัตโนมัติ ประสบความสำเร็จในการใช้งาน นอกจากนี้ห้องสมุดแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน การประยุกต์ใช้ระบบอาจมีแนวทางที่แตกต่างกันได้

3. ปัญหาของบริษัทผู้ขาย

3.1 บริษัทตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย ตัวแทนของบริษัทจัดจำหน่ายเอง ต้องมีความเข้าใจการทำงานของระบบดีพอที่จะให้คำแนะนำ/คำปรึกษาแก่ห้องสมุด ซึ่งในบางเรื่องอาจมีความล่าช้าเพราะตัวแทนต้องสอบถามไปยังบริษัทผู้ผลิตโดยตรง และการที่บริษัทมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและผู้รับผิดชอบมีผลต่อความต่อเนื่องในการ Support และด้านการตลาด

3.2 บริษัทผู้ผลิต เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่นำเข้ามาจากต่างประเทศจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจภาษาอังกฤษในระดับดีและจำเป็นต้องอ่านเอกสารคู่มือประกอบการทำงาน เพราะความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอาจส่งผลให้ไม่ได้ผลลัพธ์ตามต้องการ ปัจจุบันสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยทำการติดต่อและรับการ Support จากบริษัทผู้ผลิตโดยตรง ผ่าน Internet, E-mail, Fax และตัวแทนจากต่างประเทศมาดูแลเป็นระยะ ๆ งานบางอย่างอาจรวดเร็วตามความจำเป็น การติดตามงานจึงมีความสำคัญ

สรุป

การใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบห้องสมุดอัตโนมัติในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เริ่มต้นจากการเตรียมข้อมูลและบันทึกข้อมูลใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 จนถึงปัจจุบันมีหนังสือประมาณ 120,000 รายการวารสารประมาณ 800 ชื่อ บทความตวรรษนิวารสารมีมากกว่า 40,000 รายการ

ปัจจุบันได้ทำการ Upgrade โปรแกรมที่ติดตั้งบน Netware สำหรับโปรแกรม Tinlib Version 280 จำนวน 26 Users เป็น Tinlib Version 300 บนระบบปฏิบัติการ Unix ซึ่งเป็นการเพิ่มความสามารถของระบบในการเข้าถึงข้อมูลได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ดังนั้น ในแง่ของการทำงานแล้ว ถือว่ามีการใช้ปฏิบัติงานจริงอย่างคุ้มค่า ความรอบคอบในการทำงานที่ต้องประสานงานกันของแต่ละแผนก และการตรวจสอบฐานข้อมูลห้องสมุดมีความจำเป็นในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

The information Navigator Library System (TINLIB) เอกสารเผยแพร่ของบริษัท SCT Computer, 2537.
TINLIB System Overview. IME Sytem, 1994.